

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

12 décembre 2023

PROPOSITION DE LOI

**modifiant la loi du 23 mars 1989
relative à l'élection du Parlement
européen et modifiant l'ancien Code civil,
afin de permettre aux jeunes
âgés de seize et dix-sept ans
de prendre part à cette élection
sans formalité préalable d'inscription**

Amendements

Voir:

Doc 55 3700/ (2023/2024):

- 001: Proposition de loi de Mmes Farih, Bonaventure et Wilmès,
MM. Defossé et Dewael, Mme Depraetere et
M. Calvo.
002: Avis du Conseil d'État.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

12 december 2023

WETSVOORSTEL

**tot wijziging van de wet van 23 maart 1989
betreffende de verkiezing van het Europees
Parlement en tot wijziging van het oud
Burgerlijk Wetboek, teneinde de deelname
van 16- en 17-jarigen aan de verkiezing van
het Europees Parlement mogelijk te maken
zonder voorafgaande inschrijvingsplicht**

Amendementen

Zie:

Doc 55 3700/ (2023/2024):

- 001: Wetsvoorstel van de dames Farih, Bonaventure en Wilmès,
de heren Defossé en Dewael, mevrouw Depraetere en
de heer Calvo.
002: Advies van de Raad van State.

10916

N° 1 de M. **Briers et consorts**

Art. 3

Remplacer cet article par ce qui suit:

“Art. 3. Dans l’article 3, de la même loi, modifié en dernier lieu par la loi du 28 mars 2023 et annulée en partie par l’arrêt n° 116/2023 de la Cour constitutionnelle, l’alinéa 1er est remplacé par ce qui suit:

“Le premier jour du deuxième mois qui précède celui au cours duquel l’élection du Parlement européen a lieu, le collège des bourgmestre et échevins de chaque commune dresse la liste rassemblant les électeurs belges visés à l’article 1er, § 1er, inscrits dans les registres de la population de cette commune, ainsi que les électeurs visés à l’article 1er, § 2, alinéa 1er, 2°. Pour cette opération, le collège des bourgmestre et échevins charge le Service public fédéral Intérieur de lui fournir gratuitement et de manière digitale les données visées à l’alinéa 2, première phrase, de chaque personne satisfaisant aux conditions de l’électorat et inscrite aux registres de la population. Ces données sont détruites le lendemain du jour de la validation des élections.””

JUSTIFICATION

Cette modification fait suite à l’avis n° 74.953/2 de la section de Législation du Conseil d’État. La disposition remplace l’article 3, alinéa 1er, de la loi du 23 mars 1989 dans son intégralité. Tel qu’il résulte de son remplacement, l’alinéa 1er proposé ne reprenait plus la seconde phrase, actuellement en vigueur, qui a été insérée par l’article 83, 1°, de la loi du 28 mars 2023 portant diverses modifications en matière électorale. Cette phrase est rajoutée avec cet amendement.

Nr. 1 van de heer **Briers c.s.**

Art. 3

Dit artikel vervangen als volgt:

“Art. 3. In artikel 3 van dezelfde wet, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 28 maart 2023 en gedeeltelijk vernietigd bij het arrest nr. 116/2023 van het Grondwettelijk Hof, wordt het eerste lid vervangen als volgt:

“De eerste dag van de tweede maand vóór de verkiezing van het Europese Parlement maakt het college van burgemeester en schepenen van elke gemeente de lijst op waarop de Belgische kiezers bedoeld in artikel 1, § 1, die ingeschreven zijn in de bevolgingsregisters van deze gemeente, alsook de kiezers bedoeld in artikel 1, § 2, eerste lid, 2°, verzameld worden. Voor deze verrichting belast het college van burgemeester en schepenen de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken ermee hem kosteloos en digitaal de in het tweede lid, eerste zin, bedoelde gegevens te leveren van elke persoon die aan de kiesbevoegdheidsvoorwaarden voldoet en in de bevolkingsregisters is ingeschreven. Deze gegevens worden vernietigd de dag volgend op de dag waarop de verkiezingen gevalideerd worden.””

VERANTWOORDING

Deze wijziging volgt het advies nr. 74.953/2 van de afdeling Wetgeving van de Raad van State. De bepaling vervangt artikel 3, eerste lid, van de wet van 23 maart 1989 in zijn geheel. Als gevolg van de vervanging bevatte het voorgestelde eerste lid niet langer de thans geldende tweede zin, die werd ingevoegd bij artikel 83, 1°, van de wet van 28 maart 2023 houdende diverse wijzigingen inzake verkiezingen. Deze zin wordt met dit amendement opnieuw toegevoegd.

Jan Briers (cd&v)
Chanelle Bonaventure (PS)
Sophie Wilmès (MR)
Guillaume Defossé (Ecolo-Groen)
Patrick Dewael (Open Vld)
Kris Verduyckt (Vooruit)
Kristof Calvo (Ecolo-Groen)

N° 2 de M. **Briers et consorts**

Art. 8

Remplacer cet article par ce qui suit:

“Art. 8. Dans l’article 12, § 1er, alinéa 2, de la même loi, les mots “être majeurs au jour de l’élection et” sont insérés entre le mot “doivent” et les mots “posséder la nationalité belge”.”

JUSTIFICATION

Cette modification fait suite à l’avis n° 74.953/2 de la section de Législation du Conseil d’État. L’arrêt n° 116/2023 de la Cour constitutionnelle n’ayant pas eu de conséquence directe sur l’article 12, § 1er, alinéa 2, de la loi du 23 mars 1989, il convient d’omettre les mots “annulé en partie par l’arrêt n° 116/2023 de la Cour constitutionnelle,”.

Nr. 2 van de heer **Briers c.s.**

Art. 8

Dit artikel vervangen als volgt:

“Art. 8. In artikel 12, § 1, tweede lid, van dezelfde wet, worden de woorden “meerderjarig zijn op de dag van de verkiezing en” ingevoegd tussen het woord “moeten” en de woorden “van Belgische nationaliteit zijn”.”

VERANTWOORDING

Deze wijziging volgt het advies nr. 74.953/2 van de afdeling Wetgeving van de Raad van State. Aangezien arrest nr. 116/2023 van het Grondwettelijk Hof geen rechtstreekse gevolgen had voor artikel 12, § 1, tweede lid, van de wet van 23 maart 1989, moeten de woorden “gedeeltelijk vernietigd bij arrest nr. 116/2023 van het Grondwettelijk Hof,” worden weggelaten.

Jan Briers (cd&v)
Chanelle Bonaventure (PS)
Sophie Wilmès (MR)
Guillaume Defossé (Ecolo-Groen)
Patrick Dewael (Open Vld)
Kris Verduyckt (Vooruit)
Kristof Calvo (Ecolo-Groen)

N° 3 de M. **Briers et consorts**

Art. 18

Remplacer cet article par ce qui suit:

“Art. 18. Dans l’article 45 de la même loi, remplacé par la loi du 28 mars 2023, les mots “Dans les six mois qui précèdent l’établissement des listes des électeurs visées à l’article 3, le ministre de l’Intérieur transmet aux mineurs belges, visés à l’article 1er, § 2, 1°/1, un courrier les informant sur les conditions et les modalités de l’exercice du droit de vote, et” sont remplacés par les mots “Dans les six mois qui précèdent l’élection du Parlement européen, le ministre de l’Intérieur transmet aux mineurs belges inscrit aux registres de population d’une commune belge, visés à l’article 1er, § 1er, un courrier les informant sur les conditions et les modalités de l’exercice du droit de vote, et dans les six mois qui précèdent l’établissement des listes des électeurs visées à l’article 3, le ministre de l’Intérieur”.”

JUSTIFICATION

Cette modification fait suite à l’avis n° 74.953/2 de la section de Législation du Conseil d’État. L’arrêt n° 116/2023 de la Cour constitutionnelle n’ayant pas eu de conséquence directe sur l’article 45, de la loi du 23 mars 1989, il convient d’omettre les mots “annulé en partie par l’arrêt n° 116/2023 de la Cour constitutionnelle.”.

Nr. 3 van de heer **Briers c.s.**

Art. 18

Dit artikel vervangen als volgt:

“Art. 18. In artikel 45 van dezelfde wet, gewijzigd door de wet van 28 maart 2023, worden de woorden “In de zes maanden voorafgaand aan de opstelling van de in artikel 3 bedoelde kiezerslijsten zendt de minister van Binnenlandse Zaken aan de Belgische minderjarigen bedoeld in artikel 1, § 2, 1°/1, een brief waarin ze geïnformeerd worden over de voorwaarden waaronder en de wijze waarop het actief kiesrecht wordt uitgeoefend en” vervangen door de woorden “In de zes maanden voorafgaand aan de verkiezing van het Europese Parlement zendt de minister van Binnenlandse Zaken aan de Belgische minderjarigen die ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters van een Belgische gemeente, bedoeld in artikel 1, § 1, een brief waarin ze geïnformeerd worden over de voorwaarden waaronder en de wijze waarop het actief kiesrecht wordt uitgeoefend en in de zes maanden voorafgaand aan de opstelling van de in artikel 3 bedoelde kiezerslijsten zendt de minister van Binnenlandse Zaken”.”

VERANTWOORDING

Deze wijziging volgt het advies nr. 74.953/2 van de afdeling Wetgeving van de Raad van State. Aangezien arrest nr. 116/2023 van het Grondwettelijk Hof geen rechtstreekse gevolgen had voor artikel 45 van de wet van 23 maart 1989, moeten de woorden “gedeeltelijk vernietigd bij arrest nr. 116/2023 van het Grondwettelijk Hof,” worden weggelaten.

Jan Briers (cd&v)
 Chanelle Bonaventure (PS)
 Sophie Wilmès (MR)
 Guillaume Defossé (Ecolo-Groen)
 Patrick Dewael (Open Vld)
 Kris Verduyckt (Vooruit)
 Kristof Calvo (Ecolo-Groen)

N° 4 de M. **Briers et consorts**

Art. 10

Supprimer cet article.

JUSTIFICATION

Voir la justification de l'amendement n° 7.

Nr. 4 van de heer **Briers c.s.**

Art. 10

Dit artikel weglaten.

VERANTWOORDING

Zie de verantwoording van amendement nr. 7.

Jan Briers (cd&v)
Chanelle Bonaventure (PS)
Sophie Wilmès (MR)
Guillaume Defossé (Ecolo-Groen)
Patrick Dewael (Open Vld)
Kris Verduyckt (Vooruit)
Kristof Calvo (Ecolo-Groen)

N° 5 de M. **Briers et consorts**

Art. 13

Supprimer cet article.

JUSTIFICATION

Voir la justification de l'amendement n° 7.

Nr. 5 van de heer **Briers c.s.**

Art. 13

Dit artikel weglaten.

VERANTWOORDING

Zie de verantwoording van amendement nr. 7.

Jan Briers (cd&v)
Chanelle Bonaventure (PS)
Sophie Wilmès (MR)
Guillaume Defossé (Ecolo-Groen)
Patrick Dewael (Open Vld)
Kris Verduyckt (Vooruit)
Kristof Calvo (Ecolo-Groen)

N° 6 de M. **Briers et consorts**

Art. 14

Supprimer cet article.

JUSTIFICATION

Voir la justification de l'amendement n° 7.

Nr. 6 van de heer **Briers c.s.**

Art. 14

Dit artikel weglaten.

VERANTWOORDING

Zie de verantwoording van amendement nr. 7.

Jan Briers (cd&v)
Chanelle Bonaventure (PS)
Sophie Wilmès (MR)
Guillaume Defossé (Ecolo-Groen)
Patrick Dewael (Open Vld)
Kris Verduyckt (Vooruit)
Kristof Calvo (Ecolo-Groen)

N° 7 de M. **Briers et consorts**

Art. 15

Supprimer cet article.

JUSTIFICATION

Cette modification fait suite à l'avis n° 74.953/2 de la section de Législation du Conseil d'État. Les articles 10 et 13 à 15 de la proposition ne modifient en rien la loi du 23 mars 1989, comme modifié par la loi du 1 juin 2022, et sont dès lors superflus, puisque la Cour constitutionnelle n'a que partiellement annulé la loi du 1er juin 2022.

Ces articles ayant, néanmoins, été modifiés par la loi du 1er juin 2022, la section du Législation du Conseil d'État juge ainsi que la loi du 1er juin 2022 n'a été annulée qu'en partie.

Nr. 7 van de heer **Briers c.s.**

Art. 15

Dit artikel weglaten.

VERANTWOORDING

Deze wijziging volgt het advies nr. 74.953/2 van de afdeling Wetgeving van de Raad van State. De artikelen 10 en 13 tot en met 15 van het voorstel houden geen enkele wijziging in van de wet van 23 maart 1989, zoals gewijzigd door de wet van 1 juni 2022, en zijn dus overbodig, aangezien het Grondwettelijk Hof de wet van 1 juni 2022 slechts gedeeltelijk heeft vernietigd.

Aangezien deze artikelen, niettemin, werden gewijzigd door de wet van 1 juni 2022, oordeelt de afdeling Wetgeving van de Raad van State met deze opmerking aldus dat de wet van 1 juni 2022 slechts gedeeltelijk werd vernietigd.

Jan Briers (cd&v)
Chanelle Bonaventure (PS)
Sophie Wilmès (MR)
Guillaume Defossé (Ecolo-Groen)
Patrick Dewael (Open Vld)
Kris Verduyckt (Vooruit)
Kristof Calvo (Ecolo-Groen)

N° 8 de M. **Briers et consorts**

Art. 19

Remplacer cet article par ce qui suit:

“Art. 19. Dans le Titre X de l’ancien Code civil, à la place du chapitre IV, abrogé par la loi du 17 mars 2013, il est inséré un nouveau chapitre IV, intitulé comme suit:

“Chapitre IV. De la suspension du droit de vote des mineurs âgés de plus de 16 ans pour l’élection du Parlement européen”.

JUSTIFICATION

Cette modification fait suite à l’avis n° 74.953/2 de la section de Législation du Conseil d’État. Par souci de cohérence, un régime relatif aux mesures de protection judiciaire limitant un mineur d’exercer son droit de vote doit figurer plus logiquement dans le titre X de l’ancien Code civil “De la minorité. De la tutelle et de l’émancipation”.

Nr. 8 van de heer **Briers c.s.**

Art. 19

Dit artikel vervangen als volgt:

“Art. 19. In Titel X van het oud Burgerlijk Wetboek wordt, in de plaats van hoofdstuk IV, opgeheven bij wet van 17 maart 2013, een nieuw hoofdstuk IV ingevoegd, luidende:

“Hoofdstuk IV. Opschorting van het stemrecht van de minderjarigen ouder dan 16 jaar voor de verkiezing van het Europees Parlement”.

VERANTWOORDING

Deze wijziging volgt het advies nr. 74.953/2 van de afdeling Wetgeving van de Raad van State. Met het oog op de coherentie zou het logischer zijn om een regeling met betrekking tot de maatregelen inzake rechtsbescherming die minderjarigen beperkt in de uitoefening van hun stemrecht, op te nemen in Titel X van het voormalige Burgerlijk Wetboek “Minderjarigheid. Voogdij en Ontvoogding”.

Jan Briers (cd&v)
Chanelle Bonaventure (PS)
Sophie Wilmès (MR)
Guillaume Defossé (Ecolo-Groen)
Patrick Dewael (Open Vld)
Kris Verduyckt (Vooruit)
Kristof Calvo (Ecolo-Groen)

N° 9 de M. **Briers et consorts**Art. 19/1 (*nouveau*)

Dans le chapitre 3, insérer un article 19/1, rédigé comme suit:

“Art. 19/1. Dans l’ancien Code civil, à la place de l’article 487bis, abrogé par la loi du 17 mars 2013, un nouvel article 487bis est inséré, rédigé comme suit:

“Art. 487bis. En ce qui concerne le mineur âgé de plus de 16 ans qui n’a pas la compétence d’exercer ses droits et devoirs lui-même et de façon autonome, le juge de paix du domicile du mineur peut soit d’office, soit à la demande du mineur, de tout intéressé, ainsi que du procureur du Roi, par une ordonnance motivée, suspendre ce mineur jusqu’à sa majorité d’exercer son droit de vote, conformément à la loi du 23 mars 1989 relative à l’élection du Parlement européen, en tenant compte des circonstances personnelles ainsi que de son état de santé.””

JUSTIFICATION

Cette modification fait suite à l’avis n° 74.953/2 de la section de Législation du Conseil d’État. Par souci de cohérence, un régime relatif aux mesures de protection judiciaire limitant un mineur d’exercer son droit de vote doit figurer plus logiquement dans le titre X de l’ancien Code civil “De la minorité. De la tutelle et de l’émancipation”.

Nr. 9 van de heer **Briers c.s.**Art. 19/1 (*nieuw*)

In hoofdstuk 3, een artikel 19/1 invoegen, luidende:

“Art. 19/1. In het oud Burgerlijk Wetboek wordt in de plaats van artikel 487bis, opgeheven bij wet van 17 maart 2013, een nieuw artikel 487bis ingevoegd, luidende:

“Art. 487bis. Met betrekking tot de minderjarige ouder dan 16 jaar die niet de bevoegdheid heeft om zelf zijn rechten en plichten uit te oefenen op autonome wijze, kan de vrederechter van de woonplaats van de minderjarige, hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van de minderjarige, van iedere belanghebbende of van de procureur des Konings, bij een met redenen omklede beschikking, het stemrecht van deze minderjarige opschorten totdat deze meerderjarig is, overeenkomstig de wet van 23 maart 1989 betreffende de verkiezing van het Europees Parlement, en rekening houdend met de persoonlijke omstandigheden en de gezondheids-toestand van de minderjarige.””

VERANTWOORDING

Deze wijziging volgt het advies nr. 74.953/2 van de afdeling Wetgeving van de Raad van State. Met het oog op de coherentie zou het logischer zijn om een regeling met betrekking tot de maatregelen inzake rechtsbescherming die minderjarigen beperkt in de uitoefening van hun stemrecht, op te nemen in Titel X van het voormalige Burgerlijk Wetboek “Minderjarigheid. Voogdij en Ontvoogding”.

Jan Briers (cd&v)
Chanelle Bonaventure (PS)
Sophie Wilmès (MR)
Guillaume Defossé (Ecolo-Groen)
Patrick Dewael (Open Vld)
Kris Verduyck (Vooruit)
Kristof Calvo (Ecolo-Groen)